

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken en brieven voor de Redactie gelieve men tot nadere aankondiging te adresseren aan de Uitgevers Oosterbaan & Le Cointre te Goes.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36090.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Uit de Schrift: Orpa (Ruth 1:15). — Kerkelijk Leven: Is de N. S. B. Christelijk? XIII. „Polemiek“ van de N. S. B. Nog eens: „Polemiek“ der N. S. B. Ned. Orgelkunst en -historie. — Uit de Historie: Het eeuwige Afscheid. IV. — Uit de Buitenl. Kerken: Amerik. Synodale Kerkjes. V. — Perschoon. — Kerknieuws.

UIT DE SCHRIFT

Orpa.

Zie, uwe zwagerin is wedergekeerd tot haar volk en tot haar goden.

Ruth 1:15.

Men denke zich Orpa toch niet als eene wuften en wereldsche vrouw. Zóó gemakkelijk komen we niet van haar af. Aanvankelijk is er zelfs tusschen Orpa en Ruth geen onderscheid op te merken. Beiden zijn van plan, Moab te verlaten en met Naomi mee te gaan. We vinden dan ook Orpa niet in het heidensche land, maar op weg naar Kanaän. Zij is van even edele inborst als Ruth; ook zij heeft het er voor over, haar maagschap te verlaten om de oude schoonmoeder te verzorgen. Zelfs is er bij aanvang een keuze om den God Israëls te dienen.

Waarom keert Orpa dan naar Moab terug?

Daar heeft het woord van Naomi gedaan. Naomi is op den weg naar Kanaän blijven staan, en zij heeft haar schoondochters aangesproken. En in dat woord is zij getrouwd geweest. Getrouwd aan haar God, en getrouwd aan de zielen van Ruth en Orpa. Zij heeft aan die twee vrouwen het offer voorgesteld, dat deze in Israël land en in den dienst van Israëls God hadden te brengen. Geen Israëlietische man zou eene Moabietische daar huwen. De wet des Heeren verbood zulks. Er zou maar één kans zijn, dat Orpa en Ruth nog weer in het huwelijk traden; en deze was, dat Naomi nog zonen zou gewinnen, die dan, naar Gods ordinantie, de weduwen van hun overleden broeders tot vrouw zouden nemen. Maar deze ééne kans is bij de oude Naomi uitgesloten.

Zoo spreekt deze vrouw. Op den weg naar Kanaän predikt zij, naar den eisch van het oogeblik, de wet en den dienst des Heeren. Zij kiest met opzet een offer, dat door de wet Gods in Israël gevorderd werd. Naomi spreekt niet over armoede, of minachting, of gemis aan eigen volk en familie; maar zij noemt met hooge wijsheid een zaak, waarin de dienst van Israëls God zijn uitgesproken eischen heeft. Orpa en Ruth moeten goed weten wat zij doen, als zij naar Kanaän trekken. Naomi acht zich verplicht de bezwaren te noemen, die aan de vrees Gods verbonden zijn. De Heere vraagt zelfverloochening en offer. En nu hebben deze vrouwen Naomi wel lief; maar natuurlijke liefde is niet voldoende om in 's Heeren dienst te leven. En daarom, — dat Orpa en Ruth zich beraden alee verder gaan, en haar bevestigden wel onderzoeken. Het is hetzelfde dat Jezus later zeide tot wie Hem volgen wilden: „De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des menschen heeft niet waar Hij het hoofd nederlegge.“

En het is nu hier, dat Orpa terugkeert. Op dit punt komt het afscheid. Orpa kust haar schoonmoeder, en dan gaat zij het Moabietische land weer in. De dienst des Heeren zet haar voor te groote offers.

Laat ons Orpa al de eer geven, die haar toekomt. Zij heeft een gevoelig en liefhebbend hart. Zij is geen beeld van een wereldling, die nimmer zich aangetrokken gevoelde tot God en Zijn volk. Neen, zij had aanvankelijk ten goede gekozen; zij was in het gezelschap van de vromen; zij meende het goed; ja, zij was op weg naar Kanaän; en als ze terugkeert, gaat ze niet zonder ontroering terug, maar weenende en omziende.

Orpa is daarom geen voorbeeld van ondeugd en hardheid. Zij staat ons zoo dichtbij. Maar juist,

wijl ze ons zoo dichtbij staat, moet haar beeld ons verontrusten en met diepen ernst doen denken aan onszelf. Orpa is een terugkerende ziel, maar terugkeeren kan men alleen als men eerst op weg is gegaan. En op dien weg zijn de bezwaren gekomen. Toen de keuze door Naomi getrouwd gesteld werd, en het er op aan kwam in alles den Heere te dienen en, eigen leven verliezende, alleen Gods wil te gehoorzamen, — toen scheide Orpa zich af.

Daarom onttrekke niemand in 's Heeren kerk zich aan de vraag: — kan dit ook mijn beeld zijn?

Hoevelen zijn er die goede indrukken hadden, en vrome gemoedsbewegingen gevoelden, en die ook ernstig zich voornamen tot het volk Gods te behooren; zij meenden het zoo goed, en in de ure der belijdenis namen zij het woord van Orpa over: — ik zal zekerlijk met u gaan.

En daarna kwamen de bezwaren. De bezwaren komen veel meer in het vervolg van den weg dan aan het begin. Dan vraagt de dienst van God zooveel. Hij vordert de loslating van geheel den ouden mensch. En dan komt al duidelijker het afscheid, en men blijft achter. Ja, — de Orpa's staan wel op den weg naar Kanaän, maar op dien weg verzwakt de goede keuze, en straks keert men zich om. En men keert zich om naar den eeuwigen dood. Naomi zegt het wel goed: — Orpa is wedergekeerd tot haar goden.

Wij kunnen in de kerk des Heeren ons terugwenden tot onze goden.

Onderzoeken wij dan onszelf in heilige verontrusting waaraan ons hart hangt. „Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijne gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg zij; en leid mij op den eeuwigen weg.“

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN

Is de N.S.B. Christelijk? (XIII)

De „toepassing“ op de discretie-gedachte. Wijn en zakken.

Gingen we den vorigen keer kort na, welke „toepassing“ de N. S. B. op de continuïteitsgedachte maakte, thans moet hetzelfde geschieden met betrekking tot de „discretie“, die men naast de continuïteit als den anderen verschijningsvorm der „ontwikkeling“ (evolutie) stelt. We zagen verleden week, dat men het historisch geworden niet negeeren wil (in theorie). Men wil datgene, wat „in den degelijken nederlandschen volksgeest“ gelegen is, en wat deze aan voortreffelijks heeft gepresterd op het gebied van handel en nijverheid, van staatkunde en oorlogvoering, van wetenschap, kunst, religie en wijsbegeerte, hoog houden. En alzo den Dietschen geest, de „macht van onzen eigen, diepen Dietschen geest“ doen „gelden“ (Dietsch; vgl. Arisch!) Dat is allemaal vanwege de continuïteitsgedachte van verleden week.

Alleen maar: nu is daar ook nog de discretie. De ontwikkeling „vertoont“ „zooveel“ (zoowel?) „eenzijdigheid (continuïteit) als onderscheid (discretie)“, zoo luidt de filosofische stelling. En nu de toepassing: „We negeeren het historisch geworden geenszins, MAAR als bepaalde vormen (! K. S.) zoo afgesletten zijn, dat zij het gezonde (! K. S.) staatsleven onmogelijk maken, dat zij als kankergetuigen den zieken (!) staat tot den dood toe dreigen te vergiftigen, dan zetten wij (!) het mes erin; dan eischen de staatsidee (!), dat wij de discretie der (lees: van den) ontwikkelingsgang accentueeren (!), het kwaad als kwaad erkennen en het grondig (!) uitroeien. Eerbied voor het historisch geworden, voor de nationale traditie, mag niet verhinderen, dat we niet alleen nieuwen wijn in oude zakken, maar als het noodig is nieuwen wijn in NIEUWE zakken gieten“ (III, 9).

Tot zoover de officiële N. S. B.-wijsheid.

Nu valt het niet moeilijk, in te zien, dat dit alles niet christelijk is.

We beginnen — om dat te bewijzen — met iets, dat wel aan den buitenkant ligt, en toch in het raam van het heele betoog beteekenis heeft. We bedoelen de uitslating over wijn en zakken. Het Hoofdkwartier wil „als het noodig is“, nieuwen wijn in NIEUWE zakken gieten. Maar overigens ook erg graag „nieuwen wijn in OUDE zakken“. Vanwege de continuïteit, wel te verstaan.

Maar Christus zegt, dat geen enkel verstandig mensch dit laatste doet. „Men doet geen nieuwen wijn in oude zakken; anders zoo bersten de zakken, en de wijn wordt uitgestort, en de zakken worden verdorven; maar men doet nieuwen wijn in nieuwe zakken, en beide te zamen worden behouden.“ (Matth. 9:17 vgl. Marcus 2:22).

Een kleinigheid?

Ja, en toch niet heelemaal. Want hier blijkt al weer, dat de N. S. B.-leiding op dit kardinale punt zich vergenoegt met leeg geredeneer in de ruimte. Dat bleek ons verleden week, toen het over die continuïteit liep en men ons naar huis stuurde met de gemoedelijke, maar niets zeggende verzekering: wij zullen niet uit niets onzen nieuwen staat opbouwen. En het herhaalt zich hier, nu het loopt over die discretie. Men doet aan de „conservatieven“ — zoover ze niet al te zwaar denken — de „concessie“, dat men den nieuwen wijn toch wel heel vaak in de oude zakken doen zal. En ze denken daarmee ons te troosten. Maar de troost is al weer een onwezenlijk gebaar, een slag in de lucht; alleen wie den bijbel niet kent, kan ons er mee paaien. Niemand doet nieuwen wijn in oude zakken. Niemand, — dat is het konkreetaanschouwelijke onderwijs van onzen hoogsten profeet en leeraar. „Nieuwe wijn werkt, gist, oude zakken zijn daartegen niet bestand, het leer is droog en hard, zet niet meer uit, doch barst... Laat men niet probeeren het oude wat op te knappen door er de prediking van Jezus mee te verbinden“ (Prof. Grosheide, Komm. Matth. 22, bl. 114).

Dat hier tusschen de N. S. B.-brochure en de christelijke leer echter een tenslotte wezenlijke kloof gaapt, wordt nog te meer duidelijk, als men nagaat, in welk verband Christus deze woorden over de verhouding tusschen oud en nieuw heeft gesproken. Het gaat in de geciteerde plaats over de beteekenis, die Christus' nieuwtestamenteisch wet-ervullend werk tegenover de bedorven „continuïteits“-leuzen der slechts in schijn wetsgetrouwe, in wezen echter wet-verkrachtende schriftgeleerden had. „Er werken nieuwe krachten in de prediking van Jezus“; en „wat Hij hier (nu) berispt“ (de N. S. B. praat het goed) „is het systeem, het weldoordacht“ (in casu op de basis eener valsche evolutie-theorie en continuïteitsleer) „het nieuwe willen verbinden met het oude“. (Grosheide, t.a.p.) Verleden week zei ik: „wie „het oude“ bewaren wil op de wijs der N. S. B. (b.v. met een beroep op „Arische“, of ook „Dietsche“ traditie), die neemt ook de zonde mee in zijn conserveeren; want hij verzuimt naar de wet te vragen. En daaraan denken we in dit verband opnieuw. „Er werken nieuwe krachten in Jezus' prediking“. Ja zeker; nieuwe krachten tegenover de zwakheid, tegenover den dood, van de verbasterde en verbasterende wets-verknoeiens, die men kent onder den naam farizeën en schriftgeleerden. Maar, al mogen er nieuwe krachten werken (tegenover falsificeerende menschen) in Jezus' onderwijs, er „werken“ geen nieuwe, geen andere, geen uit zijn „eigen“ „gezag“ geautoriseerde wetten in Zijn prediking. Integendeel; hij grijpt juist naar de oude wet, de ééne wet, terug. Naar de WET. De menschen hebben deze krachteloos gemaakt, a) door niet er uit te halen, wat daarin opgesloten lag, b) door er rechtstreeks tegen in te gaan, met valsche menschen-inzettingen. En daartegenover doet nu Jezus twee dingen: a) de wet vervullen, b) de wetsprediking, de wets-uitlegging, de wets-opvatting zuiveren.

Maar telkens grijpt hij in zijn nieuwe krachten terug op de oude wetten.

En daarom kon Christus geen genoegen nemen met de goedmoedig-lijkende zand in de oogen strooiende toezegging van beurtelings oude en nieuwe zakken te zullen gebruiken voor in alle gevallen nieuwen wijn. Toen Hij den nieuwen wijn bracht, eischte Hij, maakte Hij ook nieuwe zakken. Want aan de oude zakken proefde Hij den ouden geest, hij was veel te verschrikkelijk, dan dat Hij nieuwen wijn beurtelings in oude en nieuwe zakken zou hebben gegoten. Hij kende de wet, het geopenbaarde Woord. Want Hij bracht geen idee-filosofie, doch „verklaarde“ God.

Zoo blijft de staatsleer der N. S. B. tegenover Hem staan. In de opstelling van haar continuïteits-discretie-schema blijft ze naar beide zijden onchristelijk, wijl ze noch den wijn, noch de zakken keuren kan op degelijkheid en deugdelijkheid of het tegendeel ervan. Weer moet de conclusie luiden: zij onderwerpt zich der wet Gods niet, want zij kan ook niet.

En daarom vertrouwen we aan haar élite-clubje van dictatoren niet de hooge taak toe, voor ons te beslissen, wat gezonde en wat zieke staats-„vormen“ zijn; wij ontkennen, dat deze medicijnmeesters, die zelf zoo door en door ziek zijn, kunnen beslissen, waar kankergezwellen zitten en waar niet, in het lichaam van den staat. En wij zijn er doodsbenauwd voor, dat deze heeren ergens „het mes erin zullen zetten“; ze maken ongelukken, want hun diagnose is al even verkeerd als hun therapie.

Ze noemen hun operaties-met-het-mes: een accentueeren van de discretie van den ontwikkelingsgang. Dat is natuurlijk ook al weer evolutionistisch gedacht; en het klinkt meteen suikerzoet; men zou haast gaan gelooven, dat de heeren dictatoren alleen maar de logica der feiten volgen. Maar intusschen leert de praktijk (Duitschland-Italië-Oostenrijk) dat ze de logica der feiten heelmaal niet volgen; we nemen nu eens dat onhebbelijke woord („logica der feiten“) in den mond. En voorts haten wij dat woord: de discretie accentueeren. Want, afgedacht nu nog van den evolutionistischen rompslomp, die in deze terminologie meekomt, het móet allen werkelijk gereformeerden bij ook maar een heel klein beetje nadenken duidelijk zijn, dat dit „accentueeren der discretie“ onder idee-filosofen van het hegeliaansche type heel wat anders is dan het naar de wet Gods reformeeren onder belijdende christenen van calvinistisch slag. Het ene heet een volgen van den ontwikkelingsgang der „Idee“ (en onder deze theoretische vlag dekt men de lading der revolutionaire praxis). Het andere is een gehoorzaam zijn, wederom aan den bekeeringsoproep van den levenden God, als Welgever van hemel en aarde.

Dit heen-en-weer van continuïteit en discretie, en als gevolg daarvan het heen-en-weer van trouw aan het bestaande en accentueering der discretie lijkt me een beetje al te veel op Hegel-Bolland. Bolland's colleges hebben ook heel erg vaak dat mooie N. S. B.-zinnetje over de samenleving, die ons uit de dierlijkheid tot de vergeestelichte persoonlijkheid zal moeten verheffen. Men leze maar eens — er zou veel meer te vinden zijn — diens Wijsbegeerte van den Godsdienst, naar dictaten etc. bewerkt door G. W. Wolthuis, 22, 24, 25, 221. Maar dan vindt men straks meer parallellen. „De natuur van het leven... is het leven zonder verheffing, doch het waarlijk menselijke is het geestelijke, al loopt de mensch ook voortdurend gevaar weer in te zinken, omdat alles wat liefelijk is en wel luidt, gedoemd is te vergaan... Omgekeerd is dan de geest tot dienstbaarheid van het lagere zooals thans sterk uitkomt aan het verenigingsleven... Door 't afsterven van het hogere voert thans het lagere opnieuw den boventoon. Die geest van het lagere is op zijn hoogst een geest van staatkunde; in den staat komt het lagere in den mensch tot hogere ontwikkeling, om het hogere zelf mogelijk te maken... Het onzienlijke der Idee wordt in den staat voelbaar, maar hij is het hogere van het gelijkvloersche, en dus voorbeschikt om voortdurend weer door het slijk te worden gehaald. Na onontbeerlijkheid komt de verderfelijkheid: denken we hierbij aan zaken als vrijheid van drukpers, recht van vereeniging en volksonderwijs. Hoe begerenswaard deze in de 18e eeuw geweest zijn, reeds Schopenhauer vreesde, dat de gevaren der vrijheid van drukpers grooter zouden zijn dan haar nut“ (22, 23). „Zoo zien we nu tegenwoordig aan het werk de straffelooze misdadigheid der boosaardige gezwellen genaamd vakverenigingen, kankergezwellen om egoïsme te verwerklijken zonder te denken aan samenwerking voor de vereeniging der vereenigingen: den staat... De staat is een duidelijke zienlijkheid, die we goedwilligheid hebben te betoonen als een middel om ons boven de dierlijkheid te verheffen, ook al aanschouwen we om ons heen veel onrecht“... (23/4). „Zoolang men nog aan rechtvaardigheid geloof, is men aan de waarheid niet toe“. „Want ook de rechtvaardigheid laat zich verstandelijk kapot redeneeren, omdat de geest der samenleving zich niet in dit, en in geen apartje laat vangen... De goede geest dezer wereld is niet van boosheid verlaten. En omgekeerd“ (220). „Nietzsche had

moeten bedenken, dat de besten onzer onmogelijk zouden zijn buiten de samenleving om. Zij toch vergeestelijkt onze dierlijkheid, al belemmert zij ook weder de vergeestelijking, zoodat er een tijd moet komen, dat de mensch zich zuinig met de samenleving bemoeit; op den duur moet men haar verzaken“ (221).

We zullen hier maar ophouden met citeeren; de het mes in kankergezwellen zettende élite komt hier al om den hoek gluren.

Maar als we dergelijke dingen lezen, is het toch wel om medelijken te hebben met enkele in de N. S. B. nog huizende gereformeerden, die nog niet er achter zijn, dat zij van een leidsche collegekamer uit geregeerd worden.

Ze hooren de kankergezwellen zich wijzen. O.m. de vakverenigingen. Ze zien meteen, dat in de beoordeeling der vakverenigingen wel de continuïteits-discretie-leer een woord spreken mag (vandaag zijn ze goed, morgen moet het mes erin), maar dat, omdat het geopenbaarde Woord, de wet, niet in rekening komt, niet onderscheiden wordt tusschen christelijke en niet-christelijke.

Welnu — laat hen dan nog eens lezen, wat de N. S. B. wil:

het groepsbelang moet ondergeschikt gemaakt worden aan het staatsbelang (III, 24);

de groepen zijn als organen van de maatschappij tevens staatsorganen;

de oerellen van de economische organisatie vormen de wettelijk erkende vakverenigingen;

in elk district wordt in een bepaald vak (b.v. textielbedrijven) SLECHTS EEN vakvereniging van werknemers, en één van werkgevers erkend (25).

Het christendom, de wet, het Woord hebben hier niets meer te vertellen. En de élite, die de samenleving overzien en naar eigen inzicht zich tot haar dan wel van haar keeren, zullen dan beslissen, wanneer die vakverenigingen continuïteitsnut doen, dan wel als kankergezwellen het discretie accentueerende mes zullen te verdragen hebben.

Jawel; maar het is toch wel wat bar, als in ons vrije Nederland ons verteld wordt, dat deze Hegel-Bolland-wijsheid nu den dietschen geest vertoont. Dietsche geest?

Import van buiten! Heidensche filosofie! Anders niet.

K. S.

„Polemiek“ van de N.S.B.

Iemand zendt mij een mededeeling omtrent wat in een besloten N. S. B.-vergadering zou gezegd zijn in antwoord op de bewering, ook hier vermeld, dat de heer Mussert zou behooren tot de vrijmetselaren. Ik zou deze mededeeling gaarne doorgeven, maar ze is geschied in een besloten vergadering. Reeds dit maakt publicatie onmogelijk. Zoodra deze mocht geschied zijn, hoop ik, dat een lezer ze mij toezendt. Ik zal ze dan hier vermelden, natuurlijk. Overigens gevoel ik ook daarom geen lust, om te vertellen, wat op die besloten vergadering zou beweerd zijn, omdat dezelfde brief me ook berichtte, wat in die vergadering zou gezegd zijn over de motieven van mijn bestrijding der N. S. B. Indien de briefschrijver zuiver weergeeft wat er gezegd is, raakt de lasterlijk-insinuerende bewering kant noch wal, en kan men dus veilig van alles, wat daar gezegd is, onderstellen, dat het als dwaasheid en leugen te brandmerken is. We zullen dus afwachten, of er iets gepubliceerd wordt; over besloten vergaderingen weten we niets met zekerheid.

K. S.

Nog eens: „polemiek“ der N.S.B.

Eenige weken geleden beloofde ik, te voldoen aan het verzoek van een lezer, te antwoorden op wat „Volk en Vaderland“ had opgemerkt „tegen“ mij. Aan die belofte voldoende, verwijs ik naar Persschouw.

K. S.

Nederlandsche Orgelkunst en -historie.

Aangekondigd is een Orgeldag op Woensdag 8 Augustus 1934, in de Groote of Michaëlskerk te Zwolle te houden. Eerst komt er een „Historische Middag-Conferentie“ (2.30 u. in de Groote Kerk te Zwolle). Het programma vermeldt:

1. Opening en „Waarom Orgeldagen?“ door den heer Jan Zwart, orgeliste te Amsterdam).

2. „De Strijd rond het „Ghebruik en Onghebruik van 't Orgel“, door dhr S. Zwart te Zaandam.

3. „Kansel en Orgel“, door den Welcerw. heer Ds W. ten Rouwelaar, Herst. Ev. Luth. Pred. te Zwolle.

4. „De Luister van den gelijken Noot in ons Kerkgezag“ (met toelichting aan het Orgel der Groote Kerk) door den heer Jan Zwart. Daarna volgt een „Nederlandsche Orgelavond“ om 8 uur in dezelfde kerk, door den heer Jan Zwart. Programma: Orgelwerken (Koraalbewerkingen en Fantasie-stukken) van Nederl. Componisten.

De toegang is, zoowel des middags als des avonds vrij.

Uit belangstelling voor de kerkmuziek herinneren we aan dezen dag.

K. S.

UIT DE HISTORIE

Het eeuwfeest der Afscheiding.

IV.

Ook in het leven van Ds de Cock kan de bijzondere leiding des Heeren worden opgemerkt. Zijn ouders behoorden tot den gezeten stand; grootvader van 'svaders zijde was Ds Regnerus de Cock, die tot in het begin van de vorige eeuw predikant was te Nieuwe Pekela. Deze behoorde tot de overheerschende richting in de kerk, en voedde zijne kinderen daarin op. Zijn zoon Tjaarda, vervener te Veendam, verhuisde naar Wildervank, en stierf aldaar in '38 als burgemeester. In het gemeentehuis dier plaats is het familie-wapen van De Cock in geschilderd glas aangebracht. Zijn ouders gaven hem een godsdienstige opvoeding, doch niet in gereformeerden zin. Van Ds J. G. Oosterbeek kon hij die evenmin ontvangen, daarentegen sprak de vrome catechiseermeester wel van wedergeboorte, geloof en bekeering. Meester Niemans onderwijs was een zaad dat op 's Heeren tijd zoude ontkiemen in het hart van twee zijner leerlingen, die straks door den band des huwelijks aan elkander verbonden, en tot de kennis gekomen van hetgeen nu in hen werd gezaaid, door den Heere zouden worden gebruikt tot het groote „reformatie-werk“. Hierin was de jonge Frouwe Helenius Venema, haar verren bloedverwant, tevens haar aanstaande, vooruit. In haar hart schoot het aanvankelijk dieper wortel, hoewel ook hij het nimmer geheel kwijt kon raken. Mogen de raadgevingen van zijn liberalen leermeester, Wildervanks dominee, eerst meer zijn gevolgd, toen hij na diens voorbereidend onderwijs, en daarop de Latijnsche school te Groningen te hebben verwisseld met de hogeschool aldaar, de colleges volgde, toch schijnt hij toen reeds van tijd tot tijd te hebben gestaan voor en moeite gehad te hebben met de ervaring dat wat hij van meester Niemans had geleerd niet overeenstemde met hetgeen aan de Universiteit door zijn hoogleraren werd gedoceerd. De liberale denkbeelden bevredigden hem niet geheel. In zijn eerste gemeente Eppenhuisen, als onder de rook van Kantens gelegen, alwaar de latere wederpartijder Van der Linden den herdersstaf voerde, ging er wel eenige roep van hem uit, ook naar buiten. De praatjesmakende schoolmeester te Den Boer, die het onderspit moest delven tegenover den eenvoudigen boerenknecht Broekema in het weergeven van den inhoud van De Cocks preeken, beroemde zich er op dat hij dezen ook al eens te Eppenhuisen gehoord had en wel met instemming. In die dagen mocht Kantens' dominee den jongen De Cock ook nog wel lijden. Om gezondheidsredenen was het gewenscht voor het jong gezin te vertrekken. Een beroep naar het hooger en meer boschrijke schoone Noordlaren was welkom en werd aangenomen. De predikant paste bij de gemeente; ze waren van gelijke richting. Slechts een enkele kon beter met de „Juffrouw“ praten dan met haar man. Zij miste dan ook wel wat in de preek. Ik vermoed dat het een jeugtherinnering was die haar De Cock, gelijk zij hem steeds noemde, deed aanraden ter catechisatie het Kort Begrip te gebruiken. Moge zijn prediking reeds toen een meer ernstig karakter hebben gedragen dan van vele zijner „liberale“ ambtsbroeders, toch behoorde hij nog tot hen, gelijk mede bleek uit zijn vrienden en bekenden. We hebben de namen van de Begemanns en van Hofstede de Groot slechts te noemen en wij weten ook wie hij was. Na ruim twee jaar ontving hij een beroep van Ulrum; we zouden het kunnen noemen: een mooi beroep; eerstens reeds wijl hij bij opvolging daarvan opvolger zou worden van den tot hoogleraar benoemden voorganger Hofstede de Groot. 't Was ook een gezochte plaats, Ds Cramer van Baumgarten had een beroep naar Ulrum gaarne gehad; Van der Tuuk, met hem op het tal geplaatst, moest voor hem vallen. Ook was het een voordeelig beroep: Ulrum had een pracht pastorie, rijke pastoralia, en een mooi kerkgebouw, zelfs vóór de restauratie. Nog was het een beroep dat wel iets getuigde inzake De Cocks prediking wat inhoud en vorm betrof. De Cock was een wel-sprekend man, een ernstig prediker, een trouwe herder en opmerkelijk juist begeerd door dat gedeelte van de gemeente, dat toch niet geheel bevredigd kon worden door zijn voorganger. Dat zijn prediking eer rechtzinnig dan liberaal was getuigt men ik te mogen afleiden uit wat De Cock zelf later mededeelt in geschrifte. Als hij namelijk ergens leest in een kort overzicht gegeven door een tegenstander van den loop van zaken in Ulrum, dat er eerst beroering kwam nadat De Cock veranderd was van richting, kinderen doopte uit andere gemeenten en onderricht gaf aan hen die niet tot de eigen gemeente van Ulrum behoorden, dan komt hij daartegen op en beweert dat de vijandschap en tegenkanting al begon vanaf den dag waarop hij bevestigd was geworden door Prof. Hofstede de Groot en hij zich verbond aan zijn

gemeente. T... maakt op de... tusschen be... was bij som... daarover we...

BUI

Am

In een vo... leit dat nie... Kerken het... elke classis... vaardigden... Wij noemde... Reformed C... als-basis aa... formeerde l... seerd (uit e... node en de... een andere... voorloopig... woordigd d... Ook ter S... zaak ter spi... was dat ied... kerken, tw... ledere class... zendt 4 dep... 25 of meer... rechtigd om...

Dit voors...

a) Het bo... met Art. 84... andere kerl...

b) Door... distributie... tal kerken.

c) Het le... nente meth... Synode te...

Dat een d... van een cla... nestor der... leeftijdsgrer... toch nog l... kerken. W... in 1869 geol... tegenwoord... Chr. Geref... Door zijn... onzer leide... kwam zijn... synodale ta... derd door d... ging van ui... noodzakelij... z.g.n. Synod... indertijd de... te geven o... vier depu... zooals door... de vijftien... op. Anderer... westersche... afkeuring u... „irregularit... noemde Ca... zaak voor...

Zij verkla... missie kerl... onderhevig... staande, en... omstandigh... lang der Co... De leden... af. Beter d... deelen naa... Grenzbote... Bentheim e... „Synodale C... kunnen hel... zekering ge... is wat bevo... scheiden wa... echter omst... die actie en... hier bespre... woordigend... de Regeerin... der vaderen... dier Kerk... van over, e... men op, va... schaffen. I... missie zelfv... nieuw „Re... te leggen... Sommige... licht het ho... punt wat c...